

ПАВЕЛ ВЕЖИНОВ С ЧЕРНИ КРИЛЕ

chitanka.info

Къщата се намираше някъде в окрайнините на градчето между лозя и увехнали градини с касис — голяма жълта къща, свита като котка между ябълкови дървета. Край нея течеше големият южен път, точно в тоя час на деня гладък и лъскав като повърхност на езеро. Когато наближи съвсем до дома, той видя, че е заграден с голяма тухлена ограда, доста олющена и занемарена. Но затова пък вратата веднага биеше на очи. Беше висока, от черно ковано желязо, строга и красива като врата на стара католическа черква. Само един човек в тая страна можеше да изкове такава красива врата. Когато я отвори, пантите ѝ много силно изскърцаха. В следния миг очакваше да чуе задавен лай, да види остър като пламък, гърчещ се червен език на куче. Дори примига, но продължи. Но тишината бе все така плътна, носеше се странната миризма на занемарено селско гробище. Много му се искаше в тоя миг да се върне назад, но беше вече късно.

Той вървеше по тясната алейка между алени като кръв огромни гергини, съвсем неподвижни и прашни. Къщата се изпречи пред него, той изкачи няколко каменни стъпала и неуверено позвъни. Скоро вратата се отвори, на прага се появи едра жълтокоса жена. Едната ѝ буза бе зачервена, с отпечатък на бродерия, влажната коса бе полепнала по ухото ѝ — явно току-що бе станала от леглото. Изглеждаше съвсем равна и гладка и в евтината импримена рокля на зелени петна като буркан с кисели краставички. Тя го гледаше равнодушно и все още сънливо примигаше.

— Кого търсите? — попита жената.

Той не беше подготвен ни за тая среща, ни за тоя въпрос.

— Бай Игнат.

— В градината е — каза жената. — Сигурно бере ябълки...

И затвори вратата зад масивния си гръб. Колкото и да изглеждаше странно, това навярно беше неговата жена. Той заобиколи къщата и се озова в голяма градина, цялата засадена с плодни дървета. Човекът, когото търсеше, се беше разперил като грамаден бял паяк между клоните на една ябълка. Без да бърза, той късаше едрите плодове и ги бършеше в женската престилка, препасана през кръста му. Навярно бе чул стъпките, защото погледна надолу. Не се виждаше много през пожълтелите листа на дървото — мършава фигура на не съвсем млад човек, малко оредяла коса над челото му.

— Кого търсите? — запита той.

— Аз съм Ангел — отвърна просто младият човек.

— Кой Ангел?

— Ангел Разумов...

— О! — възкликна кратко онзи на дървото.

Но в този къс звук нямаше нито изненада, ни учудване, по-скоро неудоволствие. И започна да слиза. Макар че не бързаше, движенията му бяха неочаквано леки и пъргави за човек на неговата възраст. Хвана се за последния клон и се озова на земята. В ръката си все още държеше последната ябълка, бледозелена, необикновено гладка и нежна.

— Значи, така — измърмори той сякаш на себе си.

И подаде ръка. Косата му беше съвършено бяла, но кожата гладка и опъната като на юноша. Беше много странно как се е съхранил в този вид досега. Само вените на ръцете му подсказваха донякъде за възрастта. Приличаше в този миг на някакъв небрежно подстриган Саваот, който държи в ръката си малка зелена планета.

— Ами да седнем! — каза старият.

Но нямаше наоколо нищо за сядане. Той кимна към къщата и тръгна нататък. В нейната черна следобедна сянка се виждаше стара, грубо скована пейка, доста проядена от времето. По кръглите ѝ крака никнеха малки жълтеникави гъбички. Те стояха известно време в неловко мълчание. Най-сетне младият пръв наруши това неудобно мълчание.

— Помниш ли кога за последен път се видяхме? — запита той внезапно.

Старият едва забележимо се намръщи.

— Не помня — каза той. — Не обичам да помня такива работи.

— На остров Тасос...

— На Тасос? — погледна го бързо старият.

— Да, преди повече от двайсет и пет години... Като сега помня...
Беше много рано сутринта, ти замина тогава с военния катер...

— Да, Тасос, наистина — измърмори старият. — Много отвратителен остров.

Младият бавно наведе глава, сякаш пазеше в този миг очите си. В неговите детски спомени нямаше нищо по-странно и красиво от този древен маслинен остров, потопен в най-синята вода, която бе виждал през живота си. И морето беше много странно през тази утрин —

сякаш не море, а безкрайна полирана твърд от белезникав и розов мрамор. Когато катерът най-сетне тръгна, се появи за пръв път вълни, но толкова меки, сякаш стоманеният нос режеше не вода, а плат. Човекът с военна фуражка стоеше прав пред руля, там, където бе монтирана многоцветна картеница. Той нито веднъж не се обърна да погледне назад, сякаш нито знаеше откъде идва, нито къде отива.

— И какво те води насам? — запита старият.

Но в тона му нямаше никакво любопитство. Младият човек преглътна мълчаливо.

— Намислил съм да се женя — отвърна той.

Едва сега старият го погледна малко по-любопитно.

— Ти не беше ли женен?

— Да, бях... И точно затова исках да те попитам — има ли смисъл втори път?

Старият отново се понамръщи.

— Втори път! — измърмори той. — Излишен е даже и първият път... Ако само за това си дошъл, направо си се излъгал... Аз няма да ти дам нито капка кураж...

— Нямам нужда от кураж — отвърна тихо младият.

— А от съвет?...

— Не!... Не, разбира се...

— А, да — досещам се... страхуваш се да поемеш сам отговорност... Искаш да накиснеш и някой друг в тая работа?

— Да речем, че е така...

Старият замълча. Лицето му бе все така безизразно и равнодушно, той сякаш бе забравил за миг, че има и друг човек редом с него на пейката. Най-сетне повдигна глава и погледна към къщата.

— Славке! — обади се той не много високо.

— Какво има?

Гласът идваше навярно през открехнатия прозорец на кухнята. С тоя слух тя спокойно би могла да подслушва всичко, което си говореха тук, на пейката.

— Направи едно кафе — каза старият.

Жената нищо не отвърна. Старият все тъй мълчеше, в сините му спокойни, даже малко страшни очи на Саваот нямаше в тоя миг абсолютно нищо — ни мисъл, ни вълнение.

— Виж какво ще ти кажа — започна той. — Не е някаква особена мъдрост, хората отдавна я знаят... Личността, искам да кажа съвременната личност, няма нужда от брак... Нито от продължение на рода... От тия работи някакъв зле разбран интерес има само така нареченото човешко общество... Щом е тъй — нека то само си търси пътищата на своето продължение... Личността се мами в тия работи...

Говореше решително, спокойно и убедено. Нито един мускул не трепваше на лицето му.

— Има хора силни и хора слаби — отвърна Ангел. — Слабите хора не могат да живеят сами...

— Точно обратното...

— Как така — обратното?

— Ами обратното... Точно слабият човек няма нужда от друго освен от себе си... Какво ни носи бракът?... Само излишни вълнения. Само неприятности и тревоги... Уж говорим за разум, мъчим се да го подпрем с кибернетични машини, а вършим все едни и същи глупости...

Настана кратко мълчание.

— Може би хората получават нещо — отвърна Ангел. — Щом продължават да упорствуват...

— Да, получават! — кимна старият. — Но това можеш да го получиш отвсякъде... В много по-свеж вид... И без никакви ангажименти...

В последните му думи се чувствуваше даже някакво раздражение, макар че очите му гледаха все така безстрастно и спокойно. Отново настана неловко мълчание. Ангел не знаеше с какво да продължи, дори дали има смисъл да продължи, или да стане и мълчаливо да си отиде. И все пак чу гласа си, все тъй слаб и неуверен.

— Ти всъщност с какво се прехранваш сега?

— Да се прехранвам? — попита той насмешливо. — Нима това е проблем? Мога да се прехранвам с каквото си искам — с ябълки, с малко картофи, които садя ей там в градината. Имам и праз лук — той неочаквано се засмя, — малко карфиол... Това не е проблем за мене...

Помълча малко и добави:

— Е, получавам там някаква учителска пенсия... И тя получава! — кимна той пренебрежително към къщата.

Внезапно лицето му се изостри, той впери поглед в градината. Малко озадачен, и Ангел погледна нататък. Нямаше нищо за гледане. Само една кокошка се бе появила отнякъде, пристъпваше предпазливо като крадец по окапалите листа на ябълките, плахо се озърташе. Беше явно, че все още не вижда хората. За един миг старият сякаш замръзна на мястото си. После бавно бръкна в джоба си, извади оттам детски ластик, окачен върху старо, изтъркано от употреба чаталче. Все тъй безумно той сложи в ластика ръбесто бяло камъче, прицели се и стреля. Кокошката подскочи високо, после тупна на земята и започна да се премията като заклана, без да издаде нито звук. Навярно я беше улучил в главата, не можеше да бъде друго. Тя подскача тъй известно време, после като че ли се пооправи и тръгна обратно, като залиташе силно на една страна и се подпираше на крилото си. Изглеждаше все още съвсем зашеметена, може би парализирана. Ако я оставеха тъй, навярно след известно време щеше да дойде на себе си.

— Трябва да я хвърля през оградата, сама няма да може — каза старият.

Гласът му беше все тъй спокоен и невъзмутим. Той стана, без мъка настигна кокошката и здраво я сграбчи между крилете. Едва сега кокошката ужасно изкудкудака. Без да ѝ обръща повече внимание, той се загуби между дърветата.

Младият човек стоеше на мястото си неподвижен. Макар че беше топло, той усещаше как гърбът му студене от допира с влажната стена. Искаше му се да се поотмести, а сякаш нямаше сили. И тая студенина започна бавно да прониква към сърцето му. Какво значение, че въздухът бе така топъл и рехав, като наситен с пчелен прашец.

Най-сетне старият се върна и отново седна на мястото си. От десния му джоб все още се показваше червеното кожено езиче на ластика.

— Просто не знам откъде идват! — каза той с лека досада. — Наоколо няма никакви къщи...

Помисли малко и добави:

— Идват, но рядко се връщат...

Младият човек мълчеше. Чуха се стъпки, зад ъгъла на къщата се появи жената с жълтите коси. В ръката си държеше евтин алуминиев поднос с една-единствена кафена чашка. Слаба струйка пара кадеше увехналото ѝ лице. Тя му поднесе кафето, без да го погледне, остави

подноса на пейката и замина. Навярно сама бе опитала кафето, може би тайно. В едно ъгълче на устните ѝ Ангел бе забелязал едно малко кафено петънце.

— Ти не пиеш ли кафе? — попита младият.

— Кафе?... Никога!... Една от най-жалките и ненужни отрови, които хората са измислили... Но ти навярно пиеш.

— Не, не съм по кафето...

— Изобщо питам...

— Да, пийвам понякога с приятели... Но не много...

— Това е още по-лошо! — каза старият. — Или се пие, или не се пие. Но само глупакът може да се трови съзнателно.

— В края на краищата всичко на този свят е отрова! — каза Ангел.

— Точно така! — отвърна старият и за пръв път в тона му се почувствува оживление. — Всичко, което поглъщаме, е отрова... И затова първата длъжност на човека е да се ограничава... Колкото повече — толкова по-добре...

— Тогава за какво да живее? — измърмори неохотно младият.

— Как за какво?

За пръв път той облегна правия си гръб на стената и продължи почти възбудено:

— Заради самия живот, разбира се! Заради неговото съхранение. Човекът има само един-единствен страшен враг на този свят — това е смъртта... И той трябва да се бори непрекъснато с нея — да я отдалечава от себе си колкото може повече. Непрекъснато и неотклонно!... Всеки ден, всеки час!... Даже всяка секунда!...

— Време е да си ходя! — каза внезапно Ангел.

Старият нищо не отвърна. След малко те станаха и мълчаливо тръгнаха към изхода. Като излязоха от тъмната сянка, слънцето болезнено блесна в очите им. Младият неволно замижа. Вратата от старо ковано желязо му се струваше безкрайно далече.

— Какво прави майка ти? — запита неочаквано старият.

— Нищо, все така е...

— Малко перната, искаш да кажеш...

Младият човек се намръщи.

— Не, просто прекалено чувствителна...

Те крачеха, пясъкът леко посърцваше под краката им.

— Прав си да я защитавааш — каза старият иронично. — В края на краищата тя ти е дала живота...

— Така е — отвърна той.

После, като напрегна всичките си сили, тихо попита:

— Вие всъщност за какво се разведохте?

— Искаш да кажеш — защо избягах от нея?

— И тъй да бъде...

— За нищо! — отвърна пренебрежително старият. Слава Богу, те вече приближаваха старата красива врата.

— Ще ти кажа една проста истина! — продължи старият. — Макар че няма да я запомниш! От всички зверове на тоя свят най-страшният е жената. Тя изпояжда безжалостно всичко около себе си... Започва от мъжа и свършва с децата!

Младият човек се залови здраво за желязната дръжка. Струваше му се, че ще падне, ако не се залови там.

— И все пак ти се ожени втори път! — каза той.

— Не, всъщност тя не ми е жена! — отвърна студено старият. — Тя е моя слугиня... И най-евтината, която мога да си намеря...

— Това са глупости! — едва не кресна младият. — Никой не може да живее сам!... И ти не можеш!...

Старият бавно поклати глава.

— Мога! — каза той твърдо. — Това мога...

Те бяха излезли вече вън, пред вратата. По големия южен път в тоя момент течеше керван от леки коли, всички с чуждестранни номера. Тяхната задушлива миризма накара старият да се намръщи презрително.

— Всъщност кога ще се жениш? — запита той.

— Сега. В неделя...

— Майка ти ще бъде ли?

— Не, няма да бъде — преглътна Ангел.

— Защо?

— Не харесва жена ми...

Старият се обърна и го погледна. В този момент сините студени очи бяха необикновено остри и зорки.

— Защо не я харесва?

— Как да ти кажа — измърмори неловко младият. — Тя е келнерка в едно кафене...

— Кафене... — повтори като ехо старият, но нищо повече не каза.

Той помисли малко, после някак мрачно и неохотно измърмори:

— Е, добре! Тогава може би ще дойда аз... Но не е сигурно.

От шосето отново ги връхлетя вихрушка от задушливи бензинови пари.

* * *

Старият стоеше на вратата, пристегнат в черния си доста извехтял костюм в стара кройка, с леко пожълтяла колосана яка, извадена навярно от някой също тъй пожълтял от времето скрин. В залата беше много задушно, миришеше на цветя, на шоколадени бонбони, на току-що отворена бутилка коняк — миризми, които другите не усещаха, но той ги възприемаше с почти болезнена натрапчивост. Беше закъснял малко и не съжаляваше. Сега виждаше всички, но те не го виждаха, улисани в церемонията. Там, някъде отпред, между топираните прически, стърчеше тънкият врат на младоженеца, анемичен и неподстриган. Темето му бе голо, неприятно белезникаво, само с няколко унили, грижливо намокрени косъма. До него младоженката бе поне с два пръста по-висока от своя бъдещ съпруг. Съвсем не приличаше на това, което бе очаквал да види — съвсем малко поквара, повече лекомислие и глупост. Едрата месеста жена зад гърба ѝ навярно беше нейната майка. Всички останали в залата бяха все млади хора, повече момичета, хубавички, развеселени, и няколко мъже на възрастта на сина му, с доста скептични лица. Те гледаха право пред себе си, не помръдваха, но безупречните им бели ризи и официални костюми подсказваха, че придават значение на това, което ставаше. Само един от тях изглеждаше пийнал и весел, постоянно намигаше на съседите си, които се мъчеха да не го гледат. Старият се понаежи, но масивното му лице остана все тъй невъзмутимо.

Най-сетне церемонията завърши, младоженците се обърнаха усмихнати. Но макар и да се усмихваше, нейните очи изглеждаха безизразни и пусти. И точно в този миг Ангел го зърна, лицето му порумена от смущение.

— Ето го и баща ми! — възкликна той неестествено високо.

После премина залата, хвана го подръка и почти го дотъртри до общата група.

— Това е Ана! — бърбореше той с изкуствено оживление. — Това е майка й... А това е моят кум, дойде, говедото, пияно, направо от бара.

Ана го гледаше с едва прикрита враждебност. Обратно, майка й изглеждаше повече от очарована.

— Баща ти?... Какъв хубав мъж!... Анжел, защо не си ми казал, че имаш баща?

— Ами че кой човек няма баща! — хилеше се пресилено Ангел.

— Да, но ти не си ми казал! — говореше едрата дама, като зяпаше безцеремонно бащата право в лицето.

— Той отдавна живее в провинцията.

— А какво работи?

— Художник...

— Учител по рисуване — поправи го бащата. — Или още по-точно — пенсионер...

— Това е чудесно! — възкликна жената, не дотам очарована. — Така или иначе, ще си имам роднина...

От тона й едва ли не личеше, че разчита на нещо повече.

— Стига, майко! — каза с досада Ана.

През цялото време старият усещаше като изтръпнала лявата си ръка — тая, за която го бе хванал така интимно синът му. В тоя миг отнякъде се появи суха, остроноса женица с посивяла коса. Старият едва ли не изтръпна, но веднага разбра, че всъщност това е сестра й, лелята на Ангел. Държеше в ръцете си широк поднос и наредени на него малки чаши коняк. Пиха, кикотиха се пресилено и — старият безпогрешно усещаше: някак лакейски се подмазваха на снаха му, на келнерката от кафенето. Чиновникът по бракосъчетанията, останал без работа, гледаше с пусти очи пред себе си. Не бързаше, нямаше къде да бърза, макар че през открехнатата врата надничаха тия, които чакаха ред.

Най-после цялата тълпа потече надолу по стълбата, като шумеше и пускаше евтини духовитости. Навън на улицата защракаха с апарати, после всички тръгнаха вкупом към ресторанта, в който си бяха

резервирали маси за брачното угощение. Старият не разбра как успя да остане сам със сина си.

— Хубав е, разбира се — говореше Ангел. — Ресторант „Крим“, не го ли знаеш?

— Не го знам...

— Руският клуб... бившият „Юнион“.

— Не е ли много скъп за тебе?

— Нищо, няма значение...

— Има значение — каза сухо старият. — Но нищо, аз ще платя цялата сметка.

— Ти?... Недей се престарава, моля ти се! — засмя се Ангел с малко крива усмивка. — В края на краищата аз съм столичен инженер.

Но старият почти не го чу. Той гледаше Ана, която вървеше до кума си и снисходително се усмихваше на неговото пияно бръцолевене. Имаше малко къса талия, но краката ѝ бяха много стройни, почти изящни. По това ли беше паднал неговият нещастник?

— И аз имам пари — отвърна старият. — Много повече, отколкото ти мислиш. Мене и сега ме търсят за моите железата...

— Понякога поработваш ли?

— А, не! — малко троснато отвърна старият. — Вече за никого и за нищо...

Ана се обърна мимоходом и за миг сякаш ги обръсна със своя студен поглед.

— Тя не те обича! — каза внезапно старият.

Ангел не се изненада от тая реплика, само го погледна накриво.

— Не ме обича? — попита той насмешливо. — Това не е проблем за мене! Аз мога да се прехранвам с всичко — с картофи, с праз лук! Това не е проблем за мене...

Старият мрачно мълчеше.

— Във всеки брак има един благодетелствуван и една жертва! — обади се най-сетне. — Трябва да знаеш, че в твоя брак жертвата ще бъдеш ти...

Но нямаше тук желязна врата, на която да се облегне.

— Татко! — каза той. — Нямах представа с какви отвратителни глупости си натъпкан...

— И тъй да е! — отвърна старият. — Но човек трябва да ги знае, за да се пази...

На брачната трапеза го сложиха до майката на Ана. Старата дама бърбореше непрекъснато, доверително го побутваше по рамото с пожълтели от тютюна пръсти, мъчеше се да надзърне в очите му.

— Едва сега разбрах кой сте! — говореше тя. — Ама ние сме нещо като колеги... И аз съм приложничка...

— Аз не съм приложник! — отвърна старият мрачно.

— Така де, искам да кажа — за масите. Нашето изкуство е предназначено за народните маси! — настояваше тя, като блясваше в очите му с фалшивото диамантче на пръстена си.

— Вие какво правите? — попита той без никакво любопитство.

— Кукли!... В народен стил... Ще видите колко са хубави... Аз ще ви ги покажа...

— Трябваше да научите на това дъщеря си — каза старият.

Нещо зло и нетърпеливо се мярна в погледа на майката, но тя мигновено го потисна.

— Като че ли някой може да научи на нещо младите! — отвърна тя, като изтърси нервно пепелта от цигарата си.

На масата всички се хранеха с голям апетит, изобилно поливаха яденето с отлежали вина. И като че ли мъжете се напиха по-бързо от жените. Шумът на масата ставаше все по-напрегнат, така че в края на краищата старият се принуди да посегне към чашата вино. Изпи я цялата изведнъж на едри бавни глътки. Не помнеше вече кога за последен път го бе правил. Виното като огън нахлу в кръвоносните му съдове, главата му пламна. И спомените изведнъж нахлуха — ненужни и неканени. Той си спомняше кога за пръв път го бе държал в ръцете си — нищожно и малко парче месо, кривоусто, сляпо и сбръчкано. И на всичко отгоре го бе извоювал насила от майка му. Да, насила и с грубост, почти на границата на отвращението. Но не помнеше оная утрин — на пристанището на Тасос. Отдавна я беше забравил. Помнеше предния ден и предната нощ. Помнеше маслиновите гори, черни под бялата светлина на луната. И хилядите думи, които си бяха казали — и зли, и молещи, и отчаяни. Докато сърцето му се бе втвърдило завинаги.

— Гор-чи-во!... Гор-чи-во!... — крещеше масата.

На стария му се струваше, че в тия крясъци има злоба и подигравка. Навярно не беше прав, но така му се струваше.

Младоженците станаха. И старият видя как едни молеци мъжки устни докоснаха студените женски устни.

Точно в този миг вратата се отвори, в залата влезе ангелът с черните крила. Изглеждаше съвсем равнодушен, сякаш беше влязъл тука съвсем случайно и нищо не търсеше. Старият го гледаше изтръпнал от недоумение. Навярно само той го виждаше, защото другите все тъй весело крещяха и вдигаха чашите. Дали не беше дошъл заради него? Не, това беше съвсем изключено, направо абсурдно. Досега толкова много бе направил, за да не го види никога, толкова много го бе пъдил от себе си.

Най-сетне ангелът го погледна.

— Елате! — каза той тихо.

В гласа му нямаше никаква настойчивост. Не с такъв глас трябваше да го извикат там. Старият не помръдваше от мястото си.

— Елате! Елате! — повтори той.

И му подаде хладната си ръка. Въпреки волята си, старият я пое и тръгна след него. Вече не чуваше нищо от шумовете, вървеше напред в оловната оглушаваща тишина. Когато приближиха прага, ангелът внезапно изчезна, сякаш се бе стопил във въздуха. Шумовете отново болезнено нахлуха в ушите му. Като в сън той чу далечен разтревожен глас: „Татко!“. Но успя да направи само няколко крачки, подпря се на стъклената врата и се свлече край нея.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.